

Розширений план лекцій з дисципліни «Вступ до фаху»

Лекційних годин - 30

Викладач – Кривоцюк Л.І.

Змістовий модуль 1. Основні теоретичні фундаментальні проблеми філософії.

Тема 1. Основні проблеми філософії. Філософська онтологія. Проблема буття.

Виникнення і внутрішня логіка проблеми буття. Роздуми про світ та його існування. Категорія буття: зміст і специфіка. Буття як реальність та абстракція. Буття світу як основа й передумова його єдності. Світ як сукупна реальність та єдність природи, людини, матеріального світу, людського духу. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Жива й нежива природа, їх єдність, розбіжність і взаємозв'язок. Буття природного: “перша природа”, “друга природа». Буття людини, специфіка людського буття. Буття ідеального та духовного. Буття свідомості й несвідомого. Буття соціального: суспільні процеси як єдність індивідуального та суспільного буття. Буття та субстанція.

Тема 2. Діалектика та її альтернативи.

Поняття діалектики та її альтернатив: метафізики, еkleктики, догматизму, софістики, релятивізму. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни, розвиток. Основні форми діалектики. Наївно-стихийна діалектика. Ідеалістична діалектика. Матеріалістична діалектика. Діалектика та метафізика. Діалектика й догматичне мислення. Діалектика як система категорій, законів і принципів. Змістословних категорій і принципів діалектики. Категорії діалектики. Одиначне й загальне, явище і сутність. Структурні зв'язки. Принцип цілісності. Форма і зміст. Зв'язки детермінації. Випадковість і необхідність. Можливість і дійсність. Елементи й структура. Поняття системи, принцип системності. Системний характер і механізм процесу розвитку. Необхідність і свобода. Основні принципи діалектики.

Тема 3. Метафізика. Еkleктика. Догматизм. Софістика. Релятивізм.

Елементи й структура. Поняття системи, принцип системності. Системний характер і механізм процесу розвитку. Необхідність і свобода. Принцип об'єктивності й суб'єктивності. Принцип загального зв'язку. Принцип розвитку і проблема створення цілісної концепції розвитку. Принцип сходження від абстрактного до конкретного й навпаки. Принцип об'єктивності істини. Принцип детермінізму, цілісності, структурності, системності. Поняття закону та їх класифікація.

Тема 4. Філософська антропологія.

Актуальність і специфіка філософського розгляду проблеми людини. Філософська антропологія як основа наук про людину. Антропосоціогенез та його системний характер. Проблема генези, становлення й розвитку людини. Природне (біологічне) в людині. Роль спадковості у формуванні людини. Вплив науково-технічного прогресу на умови існування людини як біологічного виду: активізація мутаційного процесу, його вплив на спадковість. Гармонія та дисгармонія людського існування. Людина як єдність біологічного й соціального. Суспільне (соціальне) у бутті людини.

Тема 5. Феноменологія. Людина та її духовний світ.

Духовний вимір людського буття. Поняття нової філософської онтології. Онтологічні виміри духу. Знаково-символічна форма буття духу. Поняття “душі” та її роль в осмисленні внутрішнього світу людини. Сутність духовного. Сучасна наука про походження свідомості. Біологічні передумови виникнення свідомості. Відображення як загальна властивість матерії.

Тема 6. Філософська гносеологія (епістемологія). Пізнання як специфічна форма ставлення людини до світу. Генеза поглядів на проблему пізнання у процесі розвитку

філософії. Сутність теорії пізнання Б. Спінози, І. Канта, неотомізму, екзистенціалізму (К. Ясперс), марксизму, неопозитивізму, постпозитивізму. Суб'єкти об'єкт пізнання. Основні принципи гносеології, багатоманітність її форм.

Тема 7. Філософська праксеологія.

Діяльність як корисна праця людини, ставлення людини до зовнішнього світу, специфічний спосіб існування соціального. Діяльність як праця людини з виробництва матеріальних і духовних цінностей. Духовно-практичне освоєння світу людиною, перетворення суспільних відносин і розвиток людини, її здібностей, знань, умінь та навичок.

Тема 8. Соціальна філософія.

Філософія суспільства. Філософське розуміння суспільства. Специфіка предмета соціальної філософії. Співвідношення соціальної філософії й інших гуманітарних наук. Методологічна спрямованість Соціальна форма руху матерії та її відмінності від процесів живої й неживої природи.

Тема 9. Аксиологія. Культура й цивілізація.

Аксиологія у системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина у системі цінностей. Структура цінностей. Цінності як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність та сенс життя. Компоненти ціннісного вибору: переживання, потреби, емоції, віра, воля, ідеал.

Тема 10. Соціальний прогрес та перспективи розвитку людства.

Розвиток соціально-філософської думки про проблеми суспільного процесу в історії філософії. Ідея прогресу в концепціях "індустріального суспільства" (Р. Арон), у теоріях "локальних цивілізацій" (А. Тойнбі, П. Сорокін, В. Данилевський), у творах Х. Ортега-і-Гассета, концепціях М. Бердяєва, К. Ясперса. Поняття і сутність суспільного прогресу.

Змістовий модуль 2. Наука як об'єкт філософського дослідження

Тема 11. Філософські аспекти осмислення науки.

Наука як соціальний та історичний феномен. Передумови становлення науки. Донаукові форми знання. Основні аспекти існування науки: система знань, соціальний інститут, форма суспільної свідомості, виробництво й вид діяльності. Місце науки в системі духовної культури. Основні функції науки. Цілі та пріоритети науки. Позитивні та негативні фактори розвитку науки. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини.

Тема 12. Наука в історії філософії.

Особливості виникнення та формування науково-теоретичного мислення. Філософські засади наукової проблематики. Математичні надбання піфагорійської школи. Проблема нескінченності в постановці елеатів. Наукові програми Демокріта, Платона, Аристотеля.

Тема 13. Формування поняття науки Нового часу.

Становлення класичного ідеалу наукової раціональності. Емпіризм та раціоналізм як його варіанти. Проблема методу в філософії Нового часу. Індуктивний метод Ф.Бекона. Метафізичне обґрунтування наукового дослідження Декартом. Картезіанська концепція науки. Ідея створення загальної універсальної науки (Г.Лейбніц). Філософське обґрунтування атомізму XVII ст. Філософські засади наукової програми І.Ньютона. Природничонаукове вирішення проблем людського буття в Просвітництві.

Тема 14. Методологія індуктивізму.

Поняття наукового відкриття в індуктивізмі. Проблема обґрунтування істинності "фактуальних" положень. Принципи редукції, верифікації, демаркації. Радикальний і поміркований індуктивізм. Потреба доповнення когнітивних процесів фактами суспільної історії, психологічними факторами. Проблема індуктивного впорядкування фактів. Антиномізм незалежності предмету й методу пізнання. Розробка проблем методології

(О.Конт), логіки (Дж.С.Міллер, Г.Спенсер). Принципи емпіріокритицизму Р.Авенаріуса: учення про принципову координацію, принцип найменшої витрати сил. Принцип економії мислення й теорія елементів досвіду Е.Маха.

Тема 15. Методологія конвенціоналізму.

Засади конвенціоналізму в доктрині А.Пуанкаре (питання про природу математичного знання та проблема інтуїції). Співвідношення фактів і узагальнень. Проблема об'єктивності істини. Криза фізики й проблема відносності істини. Інструменталістський варіант конвенціоналізму. Концепція інструментальної функції наукової теорії. Досягнення "простоти" - ідеалу прогресу науки.